

Store forskjeller i innvandreres utdanningsnivå

Blant innvandrere fra blant annet Filippinene, Polen, Russland og India er det en langt større andel med høyere utdanning enn blant andre bosatte i Norge. Innvandrere fra en del andre land kommer dårligere ut, og fra noen land er det mange kvinner som taper i utdanningskappløpet. En av fire kvinner fra Filippinene har høyere utdanning (30-44 år), mens mindre enn en av ti kvinner fra Pakistan, Thailand, Tyrkia og Marokko har høyere utdanning.

Innvandrerbefolkningen i Norge er ikke en homogen gruppe. Det eneste en del av dem har til felles, er at foreldrene ikke er født i Norge. Der er derfor ikke så interessant å se på innvandreres utdanningsnivå under ett. For det første er det store forskjeller mellom innvandrere fra *forskjellige land*. Ser vi på innvandrere under ett, er ikke bildet så veldig annerledes enn det vi finner i befolkningen totalt sett, mens det mellom grupper med ulik landbakgrunn er store forskjeller i utdanningsnivå. For det andre er det store forskjeller i *aldersfordeling* i gruppene. Vi har derfor valgt å se på utdanningsnivået innenfor ulike aldersgrupper. Det er kanskje først og fremst aldersgruppen 30-44 år som er interessant. Dette er personer som har hatt mulighet til å være med på utdanningsrevolusjonen, og som samtidig er gamle nok til at de fleste har fullført utdanningsløpet. Til slutt i artikkelen foretar vi også en sammenlikning av utdanningsnivå i aldersgruppen 16-24 år.

15 prosent med liten eller ingen utdanning fra ikke-vestlige land

Blant innvandrere fra ikke-vestlige land i alderen 30-44 år, er det minst 15 prosent som ikke har utdanning utover grunnskolenivå. Blant innvandrere fra vestlige land er det en vesentlig mindre andel med liten eller ingen utdanning, 8 prosent. Ser vi på det samlede utdanningsnivået i Norge, er det svært få som ikke har noen utdanning (0,1 prosent). 9 prosent har utdanning på grunnskolenivå. Både blant vestlige og ikke-vestlige innvandrere er det ca. 20 prosent vi mangler utdanningsopplysninger for. *I totalene som prosentandelene er regnet ut fra, er de uoppgitte med. Prosentene er derfor å regne som minimumstall. Dette gjelder hele artikkelen.*

Vi mangler utdanningsopplysninger om mange nyankomne

Tallene er basert på registeropplysninger, men det ble i 1999 gjennomført en spørreskjemaundersøkelse for å forbedre statistikken (Statistisk sentralbyrå 1999). Frafallet ble fulgt opp nøye, og det viste seg at det var vanskeligst å få inn svar fra gruppen som ikke hadde utdanning ut over grunnskolenivå, og for de som var ankommet rett før undersøkelsen ble holdt. Etter 1999 er det ikke foretatt undersøkelser for å oppdatere registeropplysningene. Vi mangler dessverre utdanningsopplysninger om mange innvandrere (21 prosent). Andelen med "uoppgitt" utdanningsnivå varierer mye med landbakgrunn, og er størst for personer med Irak (53 prosent) og Somalia (39 prosent) som landbakgrunn. Uoppgittandelen er tatt med i grunnlagstabellene og figurene som egen gruppe. Blant dem som har bodd relativt kort tid i Norge, er andelen med "uoppgitt" størst. Halvparten av de med "uoppgitt" har botid på 0-2 år, altså de som har kommet til landet etter at spesialundersøkelsen ble gjennomført. I landgrupper med relativt mange nyankomne vil derfor uoppgittandelen være spesielt stor. Oversikten over høyeste fullførte utdanning som presenteres her, er derfor minimumstall. Prosentene gjelder andeler av totalen, inklusive de med

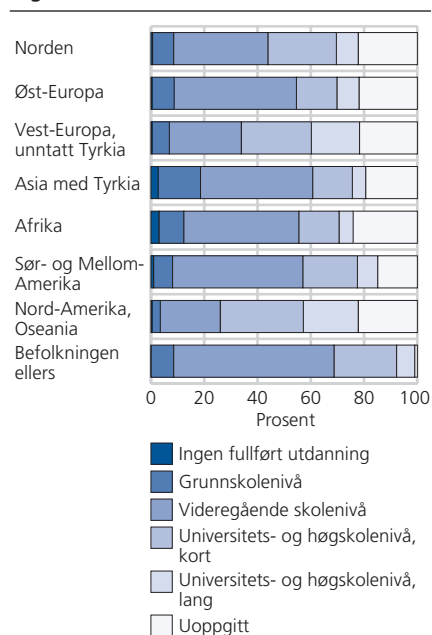

Benedicte Lie

Benedicte Lie er førstekonsulent og koordinator for innvandrrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårstatistikk (benedicte.lie@ssb.no).

Figur 1. Innvandrerbefolkningen 30-44 år, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregion. 2001. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Bare i aldersgruppen 30-44 år er det minst 1,6 prosent av innvandrerne som ikke har fullført grunnskoleutdanning. Det er imidlertid en god del personer i innvandrerbefolkningen vi mangler utdanningsopplysninger om (21 prosent). Det er grunn til å tro at de med uoppgitt utdanning ville fordelt seg slik at mønsteret og forskjellene mellom ikke-vestlige og vestlige innvandrere forsterkes.

Mange innvandrere fra vestlige land med høy utdanning

Vi finner tilsvarende forskjeller i den andre enden av utdanningskalaen. 30 prosent av befolkningen i alderen 30-44 år har høyere utdanning. Blant innvandrere fra vestlige land er det en enda større andel som har høyere utdanning, hele 39 prosent. Blant innvandrere fra ikke-vestlige land er andelen betydelig lavere. 21 prosent har høyere utdanning. Andelen med høyere utdanning er med andre ord omtrent halvparten av det vi finner for innvandrere fra vestlige land.

Av personer utenfor innvandrerbefolkningen i alderen 30-44 år utgjør de med utdanning på videregående-skole-nivå den absolutt største gruppen (60 prosent). 24 prosent har såkalt kort høyere utdanning, av normal varighet ett til fire år. I innvandrerbefolkningen utgjør personer med videregående skole som høyeste fullførte utdanning en mye mindre andel. Utdanningsnivået i innvandrerbefolkningen er med andre ord mye mer sammensatt enn i befolkningen ellers (figur 1).

Blant noen ikke-vestlige grupper er det flere med høyere utdanning enn blant ikke-innvandrere

Vi ser av figur 1 at det blant vestlige innvandrere er vanligere å ha høyere utdanning enn blant ikke-innvandrere. Selv om gjennomsnittlig utdanningsnivå blant innvandrere er lavere blant ikke-vestlige innvandrere totalt sett, er det store forskjeller i utdanningsnivå blant innvandrere fra ikke-vestlige land. Selv om inndelingen vestlig/ikke-vestlig landbakgrunn avdekker forskjeller i utdanningsnivå, er det også store forskjeller innenfor disse grovt inndelte gruppene. Ser vi i forhold til verdensregion, er det blant innvandrere fra Asia (med Tyrkia) en finner den største andelen personer som ikke har utdanning utover grunnskolen, hele 19 prosent. Blant innvandrere med bakgrunn fra Afrika er det 12 prosent som ikke har utdanning utover grunnskole. Blant innvandrere fra Sør- og Mellom-Amerika og Vest-Europa er det bare 7 og 8 prosent med så lavt utdanningsnivå. Det er 3 prosent av innvandrerne fra Asia og Afrika som oppgir at de ikke har noen fullført skolegang, mens det for innvandrere fra andre verdensregioner er 1 prosent eller mindre.

Det er også blant innvandrere fra Asia og Afrika vi finner den minste andelen med høyere utdanning. Kun 20 prosent av innvandrere fra Asia og Afrika har høyere utdanning, mens 44 prosent av innvandrere fra Vest-Europa og 52 prosent av innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania har høyere utdanning. 18-20 prosent av innvandrere fra vestlige land har lang høyere utdanning, mens blant innvandrere fra Asia og Afrika er det bare 5 prosent med tilsvarende lang utdanning.

Det er imidlertid store forskjeller også blant innvandrere fra Asia, og de andre verdensregionene. For noen grupper fra ikke-vestlige land er andelen med høyere utdanning betydelig. Blant innvandrere fra Filippinene, Polen,

Innvandringsgrunn

har mye å si i forhold til forskjellene i utdanningsnivå. Innvandrere fra vestlige land kommer ofte fra ressursmessig gunstigere forhold, og ofte nettopp i forbindelse med jobber som krever en viss utdanning, men mange også for å få midlertidig arbeid som ikke krever spesielle kvalifikasjoner. Blant innvandrere fra ikke-vestlige land har mange kommet som arbeidsmigranter før innvandringsstoppen i 1974. Arbeidsmigranter fra ikke-vestlige land har som regel lav utdanning, og de fleste vil nå være over 44 år. Om lag halvparten av ikke-vestlige innvandrere har kommet som flyktninger. Blant flyktningene er det politiske flyktninger som ofte har høy utdanning, og blant flyktninger fra land i tredje verden er det også ofte store andeler med lav utdanning, eller med dårlig dokumentasjon av utdanningen sin.

Tallene bak figurene

For de av leserne som ønsker å vite de eksakte grunnlagstallene som ligger bak figurene i denne artikkelen, henviser vi til publisering av statistikken på Internett, se <http://www.ssb.no/utinnv/> (Statistisk sentralbyrå 2003).

Der finner du disse tabellene:

Tabell 1: Personer 30-44 år etter høyeste fullførte utdanning, etter kjønn, innvandringskategori og landbakgrunn. 2001. Prosent

Tabell 2: Personer 16-24 år etter høyeste fullførte utdanning, etter kjønn, innvandringskategori og landbakgrunn. 2001. Prosent

Tabell 3: Personer 16 år og over etter høyeste fullførte utdanning, etter kjønn, innvandringskategori og landbakgrunn. 1.10.2001. Prosent

Russland, India, Kina og Iran er det forholdsvis flere med høyere utdanning enn blant dem som ikke har innvandret (figur 2).

42 prosent av innvandrere fra Filippinene i alderen 30-44 år har høyere utdanning. Det absolutte flertallet i denne gruppen er kvinner (86 prosent). 36 prosent av disse kvinnene har kort høyere utdanning. Mange av dem har sykepleierutdanning.

23 prosent av innvandrere fra Russland har lang høyere utdanning. Dette er mer enn tre ganger så mange som vi finner blant de utenfor innvandrerbefolkningen i samme aldersgruppe. I tillegg er det 30 prosent vi ikke har utdanningsopplysninger om, men det er kanskje ikke så mange av disse som har høyere utdanning.

Av grupper fra enkeltland vi har sett på, er det innvandrere fra Tyrkia, Somalia, Pakistan og Thailand som kommer dårligst ut. Rundt 10 prosent har høyere utdanning. Også her er det mange vi mangler opplysninger om.

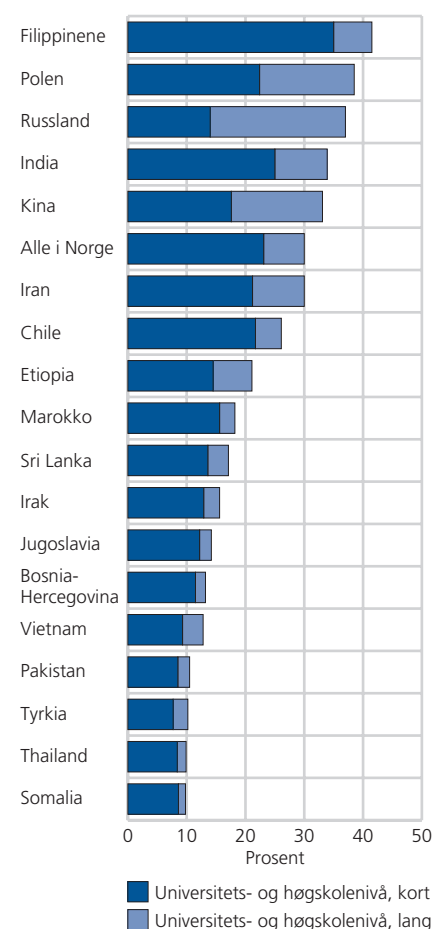
Det er store forskjeller i hvor mange som har lang utdanning blant innvandrere fra vestlige land. Av de gruppene vi har sett på, varierer andelen med lang høyere utdanning veldig. Det er 8 prosent blant førstegenerasjonsinnvandrere fra Sverige som har lang høyere utdanning, og 27 prosent blant tyske førstegenerasjonsinnvandrere. Mange fra Sverige er unge mennesker som kommer for å arbeide som ukvalifisert arbeidskraft i en kort periode. De som kommer fra Tyskland, kommer oftere i forbindelse med arbeid på grunnlag av spesielle kvalifikasjoner og bevisste rekrutteringskampanjer blant høyt utdannede. Andelene med kort høyere utdanning ligger på mellom 22 (Island) og 36 prosent (Storbritannia).

Fra enkelte land har så mye som en tredjedel ingen utdanning utover grunnskole

Ser vi på innvandrere i alderen 30-44 år er det særlig store andeler uten utdanning utover grunnskolen blant innvandrere fra Thailand (40 prosent), Tyrkia (36) og Pakistan (32). I disse gruppene har mer enn en av tre bare grunnskoleutdanning eller ingen utdanning (figur 3).

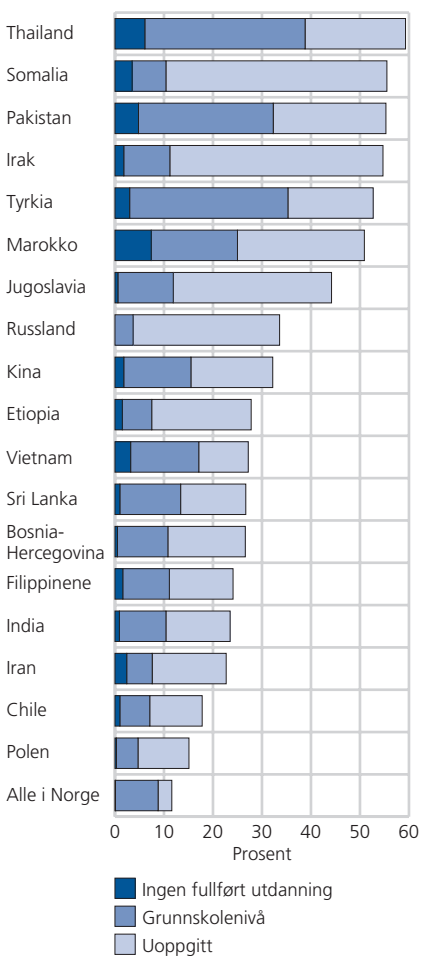
Når det gjelder innvandrere fra Thailand, består denne gruppen nesten utelukkende av kvinner. 1 550 av 1 650 i denne aldersgruppen er kvinner. I løpet av de siste årene har det vært en stor økning i antallet thailandske kvinner som kommer til Norge for å inngå ekteskap med norske menn. Mange av disse har åpenbart lite utdanning i bagasjen.

Figur 2. Innvandrerbefolkningen 30-44 år med høyere utdanning som høyeste fullførte utdanning, etter landbakgrunn. Utvalgte ikke-vestlige land og alle i Norge. 2001. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Innvandrerbefolkningen 30-44 år etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn. Utvalgte ikke-vestlige land og alle i Norge. 2001. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på innvandrere fra Irak og Somalia, er andelen uten utdanning utover grunnskolen 10-11 prosent, men her er imidlertid andelen med uoppgitt utdanningsnivå stor. Blant en del grupper, og særlig blant dem som har bodd en del år i Norge, er andelen med uoppgitt utdanning betydelig mindre. Dette gjelder for eksempel innvandrere fra Polen, Chile og Vietnam.

Blant innvandrere fra Russland, Polen, Chile, Etiopia og Iran er det svært få som ikke har noen fullført utdanning, og heller ingen stor andel som bare har grunnskole (4-8 prosent). Dette er lavere enn blant personer utenfor innvandrerbefolkningen. Når det gjelder innvandrere fra Chile er utdanningsnivået i det hele tatt svært likt gjennomsnittet i Norge. Blant innvandrere fra Bosnia-Hercegovina og Sri Lanka er det omtrent like mange med utdanning på videregående-skole-nivå som det vi finner utenfor innvandrerbefolkningen.

Mange ikke-vestlige kvinner ikke med i utdanningskappløpet

Fra noen land er det en stor overvekt av kvinner, mens fra andre land er det en viss overvekt av menn. Forskjellene er særlig tydelige i aldersgruppen 30-44 år. Det er forskjeller i utdanningsnivå mellom kvinner og menn, men også store forskjeller kvinnene imellom. Et eksempel ser en blant innvandrerkvinner fra Thailand og Filippinene. Kvinneandelen fra disse landene er 94 og 86 prosent. 42 prosent av kvinnene fra Filippinene har høyere utdanning, mens bare 9,5 prosent av kvinnene fra Thailand har det. Andelen menn fra Filippinene med høyere utdanning lå på et nivå opp mot det kvinnene hadde (37 prosent), mens det blant Thailandske menn var nesten dobbelt så vanlig som blant kvinner å ha høyere utdanning (18 prosent).

Blant personer utenfor innvandrerbefolkningen er det flere kvinner enn menn med høyere utdanning. For innvandrere fra alle vestlige land har kvinner et gjennomsnittlig høyere utdanningsnivå enn menn. For innvandrere fra ikke-vestlige land er det omvendt. Der er det flere menn enn kvinner med liten eller ingen skolegang, men forskjellene er ikke like store.

13 prosent av kvinnene fra Marokko har ingen fullført utdanning. Tallet for mennene er betydelig lavere, men likevel høyt i forhold til de andre uten innvandringsbakgrunn, og i forhold til andre grupper av innvandrere. Forskjellene i utdanningsnivå mellom kvinner og menn er størst blant innvandrere fra Asia og Afrika. Det er 23 prosent av kvinner med landbakgrunn fra Asia (i alderen 30-44 år) som har fullført utdanning på grunnskolenivå eller mindre. For menn i denne gruppen er det tilsvarende tallet 15. Her er forskjellen altså 8 prosentpoeng når det gjelder andel uten utdanning utover grunnskolen. Blant innvandrere fra Afrika ligger forskjellen mellom kvinner og menn på 9 prosentpoeng. For alle landene vi har sett på, utenom Kina, Russland og India, er andelen med ingen eller kun grunnskoleutdanning større blant kvinner enn blant menn.

Om lag 40 prosent av kvinnene fra Tyrkia, Thailand, Marokko og Pakistan har ikke utdanning utover grunnskolen. I flere av disse gruppene kommer også mennene dårlig ut, men ikke like dårlig som kvinnene. Størst er forskjellen mellom kvinners og menns utdanning blant innvandrere fra Marokko. Det er også store forskjeller blant innvandrere fra Thailand, Pakistan og Tyrkia. Vi finner mange land fra den muslimske verden blant disse, men også andre land (Vietnam og Thailand). For andre muslimske land er forskjellene relativt små (Iran, Bosnia-Hercegovina, India, Filippinene).

Unge med innvandringsbakgrunn fortsetter skolegangen

Ser vi på aldersgruppen 16-24 år, er det svært få som ikke har fullført noen utdanning. For de fleste grupper er det mellom 0,0 og 0,7 prosent som ikke har fullført grunnskole. Unntaket er unge personer med landbakgrunn fra Somalia. Her er det 1,1 prosent som ikke har fullført noen utdanning, og igjen er det kvinnene som kommer dårligst ut. Bare 0,4 prosent av somaliske menn i alderen 16-24 år har ikke fullført grunnskoleutdanning, mens tallet er 2,1 prosent for somaliske kvinner. Dette er minimumstall idet det er mange vi mangler utdanningsopplysninger om.

For aldersgruppen 16-24 år mangler vi utdanningsopplysninger om 26 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere fra ikke-vestlige land, men blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre, er andelen med uoppgitt betydelig mindre (7 prosent).

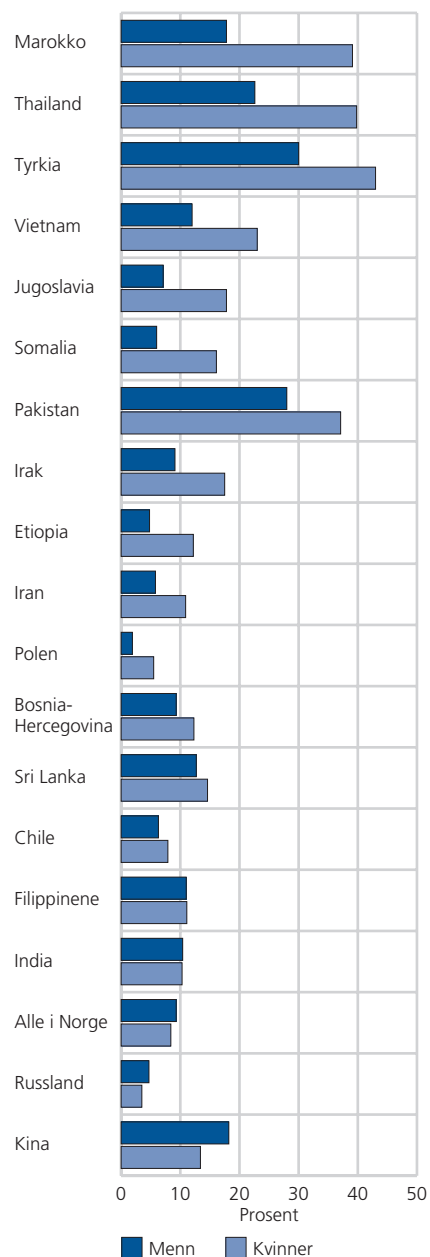
Også i denne aldersgruppen kommer innvandrere med landbakgrunn fra vestlige land bedre ut av det med hensyn til utdanningsnivå enn innvandrere med bakgrunn fra ikke-vestlige land. Blant innvandrere fra vestlige land er andelen med uoppgitt utdanningsnivå 42 prosent, og blant ikke-vestlige er den 22 prosent. Blant innvandrere i alderen 16-24 er det de med landbakgrunn fra Asia og Afrika som har gjennomsnittlig lavest utdanningsnivå. Det er færrest med høyere utdanning, og flest med ingen fullført utdanning eller bare grunnskoleutdanning.

Barn av innvandrere er yngre enn befolkningen ellers

Det er ikke mange som har rukket å gjøre seg ferdig med lang høyere utdanning før fylte 25 år. Det er imidlertid en del som har fullført kort høyere utdanning. Den største andelen finner vi i gruppen av personer som ikke defineres som innvandrere. Her er andelen 8 prosent, mens den er 6 for innvandrere med bakgrunn fra vestlige land, og 3 for innvandrere fra ikke-vestlige land. I den sistnevnte gruppen kommer personer født i Norge så vidt bedre ut enn førstegenerasjonsinnvandrere. Blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre, er gjennomsnittsalderen lavere enn i de andre gruppene. Det må en ha i tankene når vi sammenlikner utdanningsopplysningene. Ikke like mange vil ha rukket å fullføre videregående utdanning, og enda færre vil ha rukket å fullføre høyere utdanning. Likevel ser vi at andelen som har fullført grunnskoleutdanning og videregående utdanning, ikke ligger så mye under det vi finner for personer utenfor innvandrerbefolkningen (89 mot 91 prosent). I befolkningen ellers har 8 prosent i denne aldersgruppen fullført kort høyere utdanning, mens 4 prosent av barn av innvandrere har gjort det. Blant førstegenerasjonsinnvandrere i denne aldersgruppen ligger andelen med fullført grunnskole eller videregående skole på 67 prosent. I denne gruppen er det litt færre med høyere utdanning (3,7 prosent), men det er langt flere med uoppgitt utdanningsnivå.

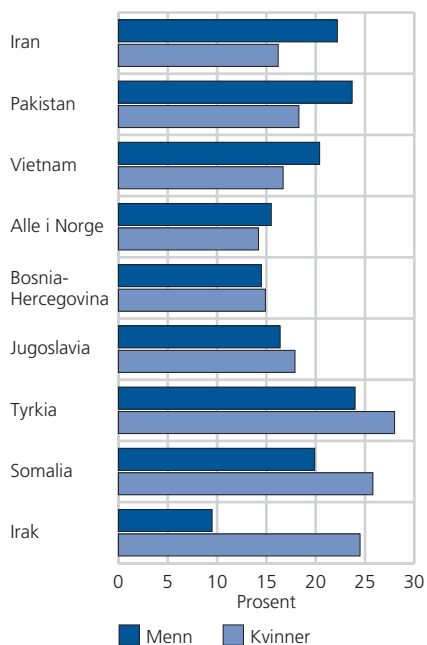
I aldersgruppen 16-24 år er utdanningsforskjellene mellom kvinner og menn mer varierte. Det er flere menn enn kvinner som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning fra Pakistan, Vietnam og Iran. For en del av gruppene er det imidlertid mange vi mangler opplysninger for, slik at det er vanskelig å peke på en klar tendens her.

Figur 4. Innvandrerbefolkningen 30-44 år etter høyeste fullførte utdanning, landbakgrunn og kjønn. Utvalgte land og alle i Norge. Sortert etter forskjeller i utdanningsnivå mellom kvinner og menn. 2001. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Innvandrerbefolkningen 16-24 år etter høyeste fullførte utdanning, landbakgrunn (utvalgte ikke-vestlige land) og kjønn. Sortert etter forskjeller i utdanningsnivå mellom kvinner og menn. 2001. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Statistisk sentralbyrå (1999): <http://www.ssb.no/emner/04/01/utinnv/arkiv/art-1999-12-06-01.html>.

Statistisk sentralbyrå (2002): http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa50/kap3.pdf.

Statistisk sentralbyrå (2003): <http://www.ssb.no/utinnv/>.

Barn av innvandrere har større deltakelse i utdanning enn foreldrene

Blant barn av innvandrere født i Norge er det bare 4 prosent som er over 30 år, og over 60 prosent er under 10 år. Det er derfor for tidlig å få et fullstendig bilde av utdanningsnivået i forhold til førstegenerasjonsinnvandrere og befolkningen ellers. Ser vi på deltakelse i videregående utdanning (16-18 år), er nivået omtrent på høyde med gjennomsnittsnivået for hele befolkningen (Statistisk sentralbyrå 2002). I 2000 deltok 89 prosent av alle 16-18-åringene i videregående utdanning og 87 prosent av alle født i Norge med to utenlandsfødte foreldre deltok. Blant førstegenerasjonsinnvandrere er deltakelsen lavere, 68 prosent. Også når det gjelder deltakelse i høyere utdanning har barn født i Norge av førstegenerasjonsinnvandrere (21 prosent) høyere deltakelse enn foreldrene (13 prosent). Her er imidlertid deltakelsen for innvandrerbefolkningen i aldersgruppen 18-24 år en del under landsgjennomsnittet (27 prosent).

Vi har sett at mange kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere har liten og ingen fullført utdanning. Det er grunn til å være mer optimistiske i forhold til utdanningsnivået til de som er født i Norge. 88 prosent av 16-18-årige jenter født i Norge med to utenlandsfødte foreldre tar videregående utdanning. For guttene er andelen 86 prosent. Etter hvert som disse blir eldre, vil vi få svar på hvor mange som fortsetter også med høyere utdanning. Tendensen til nå har vært at flere jenter enn gutter tar høyere utdanning, både blant førstegenerasjonsinnvandrere og barna deres.